www.turkishstudies.net/economy

Turkish Studies - Economics, Finance, Politics

eISSN: 2667-5625

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

Sponsored by IBU

Otomatik Katılım Sisteminde Muhasebe İşlemleri ve Öğretmenlerin Sisteme Bakışına Yönelik Bir Analiz*

*Accounting Procedures in Automatic Participation System and an Analysis of Teachers'
Perspective on the System*

Yakup Ülker** - Harun Tat***

Abstract: Private Pension System which firstly comes into our lives and virtually began to register members on October 27,2003 has achieved a high growth since 2003. The system has had the biggest change since January 1,2017. On this date, 45 years old citizen of the Republic of Turkey in the public or private sector input into the system automatically performing employees. Thus, the Automatic Participation System (OKS) started. The reactions of the participants have been highly below the average. Leaving the system has happened in both the public and private sector. Although initially not enough, as time went on, serious increases occurred in both savings and participants in the system through reforms. This system is a case of Private Pension practice. The purpose is to evaluate the funds (contributions) and make payments to the individual in a way to benefit from retirement. The funds provided here should be recorded regularly by the accounting department of the system and the funds evaluated with expert financiers should also be protected by keeping track of them. If registration procedures are not followed systematically deficits that will occur in time will make the system uncontrollable and the expected benefits will not occur. In the study, functioning, financing and financial highlights for evaluation and accounting practices of Private Pension System were mentioned and the perspectives of teachers who constitute an important population in our country were evaluated with a field research. In the study, the reasons of leaving the system have been determined and suitable solutions have been proposed. Since participants were not informed about the system before, they involved in the process without having information about funds. Therefore, the participants who were unaware of the interest -free funds left the system considering that their savings were used in interest-fund. Although state subsidy has been reacted positively by the participants, excluding the inflation rate from the process caused falling short of the expectations of persons. Automatic participation of the participants

* Bu çalışma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe, Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalında, Ocak 2020’de kabul edilen, Dr.Öğr. Üyesi Yakup ÜLKER danışmanlığında Harun TAT’ın “Otomatik Katılım Sisteminde Muhasebe İşlemleri ve Öğretmenlerin Sisteme Bakışına Yönelik Bir İnceleme” isimli Yüksek Lisans tezinden faydalanarak hazırlanmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İİBF, Bankacılık ve Finans Bölümü
Asst. Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Banking and Finance

ORCID 0000-0002-3070-0521

yulker@hotmail.com

*** Bilim Uzmanı, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Master’s Degree, Sivas Cumhuriyet University, Graduate School of Social

ORCID 0000-0002-0462-9733

haruntat@gmail.com

Cite as/ Atıf: Ülker, Y., Tat, H. (2020). Otomatik katılım sisteminde muhasebe işlemleri ve öğretmenlerin sisteme bakışına yönelik bir analiz. *Turkish Studies - Economy*, 15(2), 1001-1021.
<https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.42688>

Received/Geliş: 29 March/Mart 2020

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2020

CC BY-NC 4.0

without getting their opinions has also disturbed them. At the end of the study, it has been determined that demographical characteristics such as age, marital status and gender have no significant relationship with membership to the system. It has been revealed that state subsidy, tax advantage, second pension choice, support for economising, having the opportunity of receiving savings collectively have a significant relationship with membership to the system.

Structured Abstract: In our country, since incomes in working life will fall after retirement and people will desire to maintain same quality of life, as a second source of income Private Pension System came into effect in 2003. However, the participants did not react adequately to the system and there was a high rate of separation. Determining the reasons of the teachers who have a population of approximately one million working in this framework and leaving new regulations in this regard will help to achieve the desired success in the system. Considering the importance of the system for national economy, a study has been done and a questionnaire has been conducted on 235 teachers who work in Suşehri, Sivas to determine the reasons of leaving the system.

The new private pension system, also known as the automatic participation system, is an application that is of great importance for both fund size and number of participants. However, the decrease in the number of participants led to divergence from the targeted fund size. It is important to determine the reasons for the participants to leave the system, to prevent the separations by making the necessary corrections and to reach the desired fund size.

In our study, firstly, information about the structure, development and functioning of the private pension system, financial events and accounting practices for financing and evaluation is included. Then, the system's automatic participation system, changing state contribution, right of withdrawal, funds provided to participants and retirement period in the system were examined. The perspectives of the teachers, which constitute an important population in our country, were evaluated with a field study.

The data collection tool of the study was applied by a researcher with a face-to-face survey method to a total of 235 teachers working in the Suşehri district of Sivas province, with a total of 235 teachers. Firstly, the distribution of participants was determined by creating a frequency table according to their demographic characteristics. The knowledge levels and opinions of the participants about PPS were analyzed with the help of a cross table and using the chi-square independence test. In order to reveal the attitudes and behaviors of the participants towards the system, an evaluation was made using 15 expressions prepared in 5-point Likert type. The data obtained from the application was entered into the SPSS 22.0 package program and the data set of the research was created.

The findings of the research can be summarized as follows:

- 50.1% of the participants do not see the system as a good investment tool.
- Most of the respondents stated that age 56 is satisfactory for retirement.
- Although a second retirement income has been provided, the rate of those who think that they will not have a comfortable retirement is high.
- The ratio of those who think that OKS will not contribute enough to the country's economy has been considerably high.
- 82 per hundred people do not find the tax advantage sufficient
- Although most of the participants stated that state support is important, they stated that the support was insufficient to join the system.
- It shows that people whose marital status among the participants are married, continue their private pension insurance for investment purposes because their future concerns are higher.
- It was found that there was no relationship between gender and membership in the system.
- The high rate of withdrawal among people who have knowledge of the participants indicates that there is insufficient incentives, misinformation of the participants, or that the institutions in the system do not provide sufficient, correct and competent information.

In increasing interest in the system; thanks to the regulations, it is supported by incentives such as state subsidy and tax advantage as well as managing and promoting the system by experts. Also, increasing the retirement age can be said to be a reason of increasing interest. Nevertheless, it can be said that this participation is still not enough when compared to developed countries. Compared to Gross Domestic Product ratio of the pension fund in Turkey with other OECD countries remained at very low levels, it can be

said that Turkey has a very big potential about Private Pension. The funds provided through the system should be recorded regularly by the accounting department and the funds evaluated with expert financiers should also be protected by keeping track of them.

Systems implemented by states may not achieve sufficient success. Firstly, a feasibility study must be carried out in order to increase the success of the system. Thus, a new and more comprehensive study on these situations can be developed and the system can be updated by detecting missing or wrong sections in the implementation of the system. Automatic Participation System appeared on January 1, 2017 with its new face, ignoring the expectations of the participants. However, the difference between the expected situation and the actual situation is serious. To be able to identify the reasons of this difference and produce a solution proposals, the results of the study applied to 235 participants can be summarized and expressed as follows;

- The arrangements made were not sufficient and in this case participants left the system.
- The system should be explained in detail by persons and organizations involved. Because the the inver invespaticipants make decisions with hearsay information.
- Automatic Participation of the system should be changed. Instead, encouraging new suggestions should be presented.
- Desensitisation on religious point of the participants about state subsidy is necessary and the interest free funds must be explained to the participants.
- Changes in state subsidy should be made depending on the increasing in inflation rate. In the period when the inflation rate is high the fact that the state subsidy remains constant poses a problem for the participants.
- Expectations should be more realistic
- The contribution of the system to the state economy and the investor should be emphasized
- Fund types should be explained to the participants since the participants do not have sufficient information about the funds.
- Arrangements about the cuts made to the participants who left the system before staying ten years should be made.
- Consultancy service should be provided continuously in order to manage funds well.
- An arrangement should be brought to the cuts from funds
- The fund sizes of Private Pension and Automatic Participatin Systems increase rapidly day by day. In this context, the funds that evaluated and recorded into the system and the transactions of accounting processes should be followed in accordance with the accounting rules and practices without any irregularity.
- Transparency on matters such as how funds collected in the system are evaluated by experts and how much income is earned must be maintained regularly.

After this study based on a certain segment and a certain region; To a larger extent, a research can be conducted to cover all members of the Ministry of Education. In addition, empirical studies can be conducted for private sector, bank sector or academicians' view of the system. Studies on the contribution of the Automatic Participation System to the country's economy can also be carried out and studies on this subject can be enriched.

Keywords: Private Pension System, Accounting Practices, State Subsidy, Social Security, Automatic Participation

Öz: İlk kez 27/10/2003'de fiilen üye kaydederek hayatımıza dâhil olan Bireysel Emeklilik Sistemi 01/01/2017 tarihinde, en büyük değişikliğini yaşamıştır. Bu tarihte 45 yaş altı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan kamu ya da özel sektör çalışanlarının sisteme girişi otomatik olarak gerçekleştirilmiştir. Böylece Otomatik Katılım Sistemi (OKS) başlamıştır. Meydana gelen bu değişikliğe katılımcıların vermiş olduğu tepki ise beklenen düzeyin çok altında kalmıştır. Hem kamu sektöründe hem de özel sektörde sistemden büyük oranda çıkışlar meydana gelmiştir. Başlangıçta yeterli olmamakla birlikte zaman ilerledikçe reformlar yoluyla hem tasarruflarda ve hem de sisteme katılımı ciddi artışlar sağlanmıştır. Bu sistem bir özel emeklilik uygulaması durumudur. Burada amaç elde edilen fonların (katkı payları) değerlendirilerek emekliliğe faydası olacak şekilde bireye ödeme yapılmasıdır. Burada öncelikle sağlanan fonların, sistemin muhasebe departmanı tarafından düzenli olarak kayıt altına alınması ve uzman finansçılar ile değerlendirilen fonların da yine kayıtlar ile korunarak takip edilmesi gerekir. Eğer sistemli olarak kayıt işlemleri takip edilmez ise zaman içerisinde oluşacak açıklar sistemi kontrol edilemez hale getirecektir ve beklenen fayda

oluşmayacaktır. Yapılan çalışmada bireysel emeklilik sisteminin işleyişi, finansmanı ve değerlendirilmesine yönelik mali olaylar ve muhasebe uygulamaları hakkında bilgilere yer verilerek bu sisteme, ülkemizde önemli bir nüfus kitlesini teşkil eden öğretmenlerin bakış açıları bir saha araştırması ile (yüz yüze anket yöntemi) değerlendirilmiştir. Yapılan araştırmada katılımcıların sistemden çıkış sebepleri belirlenerek çözüm tavsiyelerinde bulunulmuştur. Katılımcılara sistem hakkında bilgilendirme yapılmadan sürece dâhil edilmesi sebebiyle katılımcılar fonlar hakkında bilgi sahibi değildir. Bu sebeple faizsiz fondan bilgisi olmayan katılımcılar sistemdeki birikimlerinin faizli fonda değerlendirildiğini düşünerek sistemden çıkmıştır. Devlet katkısı katılımcılar için olumlu karşılanmasına rağmen enflasyon oranının sürece dâhil edilmemesi kişilerin beklentilerinin karşılanmamasına sebep olmuştur. Katılımcıların fikirleri alınmadan sisteme otomatik dâhil edilmesi de katılımcıları rahatsız etmiştir. Yaş, medeni durum, cinsiyet gibi demografik durumların sisteme üyelik ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı belirlenmiştir. Devlet desteği, vergi avantajı, sistemin tasarrufa yardımcı olması, ikinci bir emeklilik seçeneği, birikimleri toplu olarak tahsil etme imkânı ile sisteme üyelik arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik Sistemi, Muhasebe Uygulamaları, Devlet Katkısı, Sosyal Güvenlik, Otomatik Katılım.

Giriş

Yaşlı nüfusun yükselişiyle beraber emekli sayısında artış meydana gelmiş bu artışın neticesinde de mevcut çalışanlardan elde edilen prim gelirleri sosyal güvenliğin finansmanını sağlamada yetersiz kalmıştır. Çalışanların gelecekle alakalı endişeleri, çalışma hayatında yapacakları az miktardaki tasarruflarla emekli olduklarında ikinci bir ücret geliri alma fırsatı, emniyetli ve şeffaf bir ortamda yatırım yapabilme olanağı ve kamu otoritesince sağlanan destek ile birlikte Bireysel Emeklilik Sistemi geliştirilmiş ve hızla yaygınlaşmıştır. Zaman ilerledikçe meydana gelen gelişmeler bu sistemde yenilik yapılması ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu süreç içinde en önemli değişiklik 01/01/2017 yılında uygulamaya giren Otomatik Katılım Sistemi olmuştur. Böylelikle sisteme gönüllülük esasına göre katılımdan vazgeçilmiştir. 45 yaşının altındaki ülke vatandaşı olan devlet ya da özel sektördeki çalışanların sisteme girişi otomatik şekilde yürürlüğe girmiştir. Fakat hali hazırdaki var olan durum hem devlet sektöründe hem de özel sektörde arzu edilen düzeye ulaşamamıştır. Bu durum otomatik katılım sistemi ile ilgili yeni düzenlemeler ortaya konmasını mecburi kılmıştır. Bu düzenlemeler yapılmadan önce sistemle alakalı hangi hususların elden geçirilmesi gerektiği belirlenmelidir. Zira sisteme katılanların beklentileri ve istemedikleri durumları belirlemeden yapılacak değişiklikler yine sistemden istenilen durumu vermeyecektir.

Ülkelerin emeklilik sistemlerinde büyük düzeydeki farklılıklarla birlikte, emeklilik fonları ve sosyal güvenlik sistemlerinin önemli oranda uçayaklı bir sistem üzerine bina edildiği görülmektedir (Kara ve Yıldız, 2016: 25). İlk ayak, mecburi sosyal güvenlik emeklilik programı yani dağıtım temeline bağlı geleneksel devlet emeklilik düzeni uygulamasıdır. Sosyal güvenliğin, kamu otoritesince sağlandığı ve değişik yaş grupları arasında kazancın tekrar tahsisini sağlayan sistem, emekli kişilere yapılan ödemelerin şu anki çalışan kişilerden sağlanan katkılar ile karşılanması temeline göre finanse edilmektedir. İkinci ayak mesleki emeklilik gelirlerine bağlı olup genelde çalışma ilişkisi ya da belirli bir mesleğin yürütülmesine bağlı bir gruba hitap etmektedir. Üçüncü ayak ise özel emeklilik gelirlerine bağlı olmaktadır. Bireysel emeklilik programlarını da içine alan özel emeklilik programları tahsis sistemi, mesleki emeklilik sistemi ya da her ikisinin birden tamamlayıcısı olarak da kullanılabilir. Buradaki maksat bireysel desteklerin değerlendirilerek sağlanan fonun bir emeklilik yararı şeklinde kişiye ödenmesidir.

Bireysel emeklilik planlarının küresel çapta yaygınlaşması, bu planlarda farklı ihtiyaçlara hitap eden farklılığı meydana getirmiştir. Emeklilik sistemlerinin karmaşık ve devletten devlete farklılaşan sistemler olması emeklilik yatırım kararını aynı zamanda devletlerdeki kurumsal farklılıklara bağlı olarak değişen bir yapı durumuna getirmiştir (Frericks vd., 2007: 213). Küresel emeklilik düzenlerinin ve bu sistemlerde meydana gelen farklılıkların 1990'ların başından şimdiye

kadar önemli seviyede değişiklik gösterdiği ortadadır (Holzmann, 2013: 1). Ülkemizde içinde yer aldığı çoğu ülkede bireysel emeklilik uygulamaları, sosyal güvenlik sistemini tamamlayan bir nitelik ortaya koymaktadır. Fakat, çalışanların önemli bir kesimini emeklilik sistemi içine katmak ve istenilen düzeyde yüksek tamamlayıcı emeklilik seviyesine ulaşmak amacıyla Avusturya, Şili ve benzeri bazı devletlerde kurulan bireysel emeklilik programları mecburi fonlama temeline bağlı olmaktadır (Antolin vd., 2012: 5). Türkiye'deki emeklilik fonları diğer OECD ülkeleri ile karşılaştırıldığında gayri safi milli hasılaya oranı çok düşük seviyelerde seyretmesi sebebiyle bireysel emeklilik mevzuunda Türkiye'de büyük bir potansiyel olduğu ifade edilebilir.

Ülkemizde hemen hemen bir milyon kadar bir nüfusa sahip olan öğretmenlerin otomatik katılım sisteminden çıkma nedenlerinin belirlenmesi ve bu alanda yeni düzenlemeler yapılması sistemden arzu edilen başarının elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Sistemin ülkemizin ekonomisi için önemi göz önüne alındığında sistemden çıkan bireylerin ayrılık nedenlerinin tespit edilmesi için Sivas'ın Suşehri ilçesinde görevli bulunan 235 öğretmen üzerinde bir çalışma yürütülmüştür. Araştırma anketinin birinci bölümünde sisteme katılanların demografik özelliklerinin dağılımını tespit etmeye yönelik 6 adet soru vardır. İkinci bölümde ise katılımcıların Otomatik Katılım Sistemi ile alakalı bilgi seviyelerini ve görüşlerini ölçmeye yönelik 16 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise katılımcıların sistem hakkındaki tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla 5'li Likert tipinde hazırlanan 15 adet ifade yer almaktadır.

1. Otomatik Katılım Sisteminin Mevcut Durumu

Otomatik Katılım Sistemi (OKS); 01/01/2017 tarihinde yürürlüğe giren 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun otomatik katılıma ilişkin hükümleri çerçevesince, çalışanların OKS'ne dâhil edilmesidir (www.egm.org.tr). Özel sektördeki çalışanların prime esas gelirleri ile kamu sektörü çalışanlarının emeklilik keseneğine esas gelirlerinin %3'ünün sisteme ödenmesi zorunludur. *OKS, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya mavi kartı bulunan 45 yaşını henüz tamamlamamış*, devlet sektöründe ya da özel sektörde bir işveren grubuna bağlı şekilde maaş mukabilinde çalışanları içine almaktadır.

1.1. Devlet Katkısı

Devlet desteği uygulamasının sisteme katılmasından önce kişilerin sisteme yaptığı katkılar, belirli sınırlar içinde bireyin vergi matrahından azaltılarak vergi teşviki sağlanmaktaydı. Bu destekten faydalanabilmek için sisteme katılan, eşi ve küçük çocukları adına katkı payı ödeyen bireyin öncelikle gelir vergisi yükümlüsü olması gerekmektedir (Aydın ve Kaplan, 2014: 111). Bu sebeple gelir vergisi yükümlüsü olmayan bireyler vergi teşvikinden faydalanamıyordu. Devlet desteği uygulaması ile bireysel emeklilik sistemindeki daha çok kişinin teşvikten faydalanmasına imkân tanınmıştır.

Vergi teşviki uygulamasında bireysel emeklilik katılımcısı vergiden belli bir oranda indirim hakkı sağlamakta ve bundan dolayı net ücretlerinde bir artış meydana gelmekteydi (Sezgin ve Yıldırım, 2015: 132). Yeni sistemde ise her katılımcı birey için %25 devlet desteği ödenmektedir. **Devlet desteği**, katılımcı temelinde hesaplanan ve katılımcı ismine ödenen katkı payının %25'i tutarında bir desteğin devletçe, sisteme katılanların hesaplarına ödenmesidir.

Devletin %25 prim katkısı, milli tasarruf düzeyini gelişmiş devletler seviyesine çekebilmek, yatırımcının kazanamama riskini en düşük seviyeye çekmek ve net % 25 kazanç imkânı sağlama maksadı taşımaktadır. Devlet desteği, 01/01/2013 tarihinden sonra yapılacak olan katkı payları için ödenmeye başlanmış idi (Büyükkara ve Balcı, 2014: 8). Her ne kadar aylık ödenen destek düzeyinin %25'i kadar devlet desteğini hak etmiş olsa da bu tutar kişinin BES hesabına yatırılmadan ayrı bir fonda takip edilir. Burada dikkate alınan süre ve oranlar ise;

- En az 3 yıl BES üyesi olunması durumunda devlet desteğinin %15'ine,
- En az 6 yıl BES üyesi olunması durumunda devlet desteğinin %35'ine,

- 10 yıl BES üyesi olunması durumunda devlet desteğinin %60'ına,
- Emekli olmak, vefat etmek veya maluliyet durumunda devlet desteğinin %100'ü hak edilmektedir.

Otomatik katılım sistemi ile birlikte iki ay süresince cayma hakkı dönemi sonunda sistemdeki üyeliği süren katılımcı bireye 1.000 Türk Lirası devlet teşviği verilmektedir. Sistemde yer alan birey emeklilik hakkı süresi dolmasına ve birikimlerini toplu şekilde almayıp asgari 3 yıl maaşa bağlanmasını istemesi durumunda, bütün birikiminin %5'i kadar ek devlet teşviği uygulanmaktadır (www.hsbc.com.tr, E.T 09.01.2020).

1.2. Cayma Hakkı

Otomatik Katılım Sistemi ile gönüllülük temelinde sisteme üye olma hali ortadan kalktığı için bazı katılımcılar sistemden ayrılmak istemektedir. İlk katkı payının emeklilik şirketinin hesabına yattığı günü takip eden ilk iş günü emeklilik planı, bireye posta veya elektronik posta aracılığıyla gönderilmektedir. Bu tebliğin sisteme katılan bireye ulaşmasından sonraki iki ay "BES cayma süresi" olarak ifade edilmektedir (www.sigortaladim.com, E.T. 15.01.2019). Sisteme katılanlar cayma süresi dâhilinde sistemden ayrılma hakkını, birikimleri üzerinde herhangi bir maddi kesintiye uğramadan kullanabilme hakkına sahiptir

Bireysel Emeklilik Sistemi'nde otomatik katılım yönetmeliğinde meydana gelen değişiklik ile sistemden ayrılma hakkını kullananlar için önceden 2 yıl olan mecburi geri dönüş süresi 3 yıla çıkarılmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, lüzum görmesi durumunda otomatik katılım süresini 5 yıla kadar uzatma yetkisine sahiptir (www.haberturk.com, E.T. 14.01.2019). Yeni sistemde farklı hallere göre sistemden çıkma durumunda kazanç üzerinden yapılacak kesinti tutarları şöyledir (Büyükkara ve Balcı, 2014: 8):

- 10 yıldan daha az katkı payı ödeyerek sistemden çıkma durumunda, %15
- 10 yıldan fazla katkı payı ödemesine rağmen 56 yaşını doldurmadan sistemden çıkma durumunda, %10
- Emeklilik hakkını elde ederek sistemden çıkma durumunda, %5
- Vefat, maluliyet gibi mecburi sebeplerden dolayı çıkma durumunda, %5

1.3. Otomatik Katılım Sistemi İstatistik Bilgileri

14 Şubat 2020 tarihi itibarıyla OKS'de katılımcı sayısı 5.407.394 birey olmuştur. Sisteme üye olan birey sayısı artmaktadır. Toplam katkı payı tutarı ise 6.613 milyon Türk Lirası olarak tespit edilmiştir.

Tablo 1: Otomatik Katılım Sistemi Katılımcı ve Fon Bilgileri

Katılımcıların Fon Tutarı	8.593,6 Milyon TL
Faizli Fon Tutarı	3.171,4 Milyon TL
Faizsiz Fon Tutarı	5.422,2 Milyon TL
Katılımcıların Sayısı	5.407.394 Kişi
Katkı Payı Tutarı	6.613,4 Milyon TL
Sertifika Tutarı	6.506.972 Adet
İşveren Sayısı	214.944

Kaynak: <https://www.egm.org.tr>, E.T.14.02.2020

Tablo 1'de ayrıca 14 Şubat 2020 tarihi itibarıyla Otomatik Katılım Sistemi ile alakalı var olan katılımcı sayısının yanında katılımcıların faizli ve faizsiz fon tutarları bilgisi yer almaktadır.

Tablo 2: Otomatik Katılım Sisteminde Kamu Sektöründe Cayma Oranı

	Kamu	Oran
Üyeliği Devan Edenler	1.434.404	36,60%
Cayma Hakkını Kullananlar	2.484.713	63,40%

Kaynak: <https://www.egm.org.tr>, E.T. 14.02.20120

Tablo 2'ye göre 14 Şubat 2020 tarihi itibarıyla devlet sektöründeki katılımcıların OKS'den ayrılma oranı % 63,4'dür.

2. Bireysel Emeklilik Sistemi Fonlarına Ait Muhasebe İşlemleri

BES otomatik katılım uygulamasında yapılan her işlemin muhasebe kayıtlarında gösterilmesi gerekir. Katılımcı gelirinden yapılan BES kesintisinin işyeri ve sigorta şirketince yapılan muhasebe kayıtları, kesilen katkı payı ile fon alım/satım durumu, %25 düzeyinde devlet desteğinin yansıtılması, devlet desteğinin hesaba yansıtılması, sistemden çıkma halinde katkı payının bireye ödenmesine kadar ki tüm süreçte oluşturulan muhasebe kayıtlarıyla ilgili örnekler başlıklar şeklinde ortaya konmuştur.

2.1. BES Kesintisinin Ücret Tahakkuk Kaydında Gösterilmesi

Sistemin uygulanmasında katkı payı tutarının hesaplanırken bireyin brüt geliri üzerinden %3 oranında BES kesintisi uygulanmaktadır.

Örnek: Mehmet Yılan, Bahar mağazasında pazarlama departmanında aylık brüt asgari ücret ile çalışan zorunlu bireysel emeklilik sistemine tabi evli olmayan bir çalışandır. Çalışana ait Nisan ayı ücret tahakkuk işlemi ile muhasebe kayıtları şöyle yapılacaktır.

ABAÜ	:2558.40
SGK İşçi Payı	: 2558.40 * 0.14 = 358.18
SGK İşçi İşsizlik Payı	: 2558.40 * 0.01= 25.58
Gelir Vergisi Matrahı	: 2558.40 – 358.18 – 25.58= 2174.64
Gelir Vergisi	: 2174.64 * 0,15= 326.20
Damga Vergisi	: 2558.40 * 0.0759 =19.42
BES	: 2558.40 * 0.03= 76
Net Ücret	: 2558.40 + 191.88 – 358.18–25.58–326.20– 19.42– 76=1944,90
İşv. SGK Payı	: 2558.40 * 15,5= 396,55
İşveren İşsizlik Payı	: 2558.40 * 0.02= 51,17

31.03.2019		
760 Pazarlama Satış ve Dağıtım Gideri	3006,12	
760.01 Brüt Ücret	2558,40	
760.02 İşveren SGK Primi	396,55	
760.03 İşveren İşsizlik Primi	51,17	
136 Diğer Çeşitli Alacaklar	191,88	
136.01 Asgari Geçim İndirim	191,88	
360 Ödenecek Vergi ve Fonlar		345,62
360.01 Gelir Vergisi	326,2	
360.02 Damga Vergisi	19,42	

361 Ödenecek Sos. Güv. Kesintileri		831,48
361.01 İşçi SGK Primi	358,18	
361.02 İşçi İşsizlik Primi	25,58	
361.03 İşveren SGK Primi	396,55	
361.04 İşveren İşsizlik Primi	51,17	
335 Personele Borçlar		1944,9
335.01 Personel Ücretleri	1753,02	
335.02 Asgari Geçim İndirimi	191,88	
369 Ödenecek Diğer Yükümlülükler		76
Ücret Tahakkuk Kaydı		

Örnek: Evli, eşi çalışmayan 2 çocuklu 6066,48 lira brüt ücretle çalışan zorunlu bireysel emeklilik sistemine dahil bir çalışanın net ücretinin hesaplanıp muhasebe kaydının yapılması:

Brüt Ücret	: 6066,48
SGK İşçi Payı	: 6066,48 * 0,14 = 849,31
SGK İşçi İşsizlik Payı	: 6066,48 * 0,01 = 60,66
Gelir Vergisi Matrahı	: 6066,48 – 849,31 – 60,66 = 5156,51
Gelir Vergisi	: 5156,51 * 0,15 = 773,48
Damga Vergisi	: 6066,48 * 0,0759 = 46,04
BES	: 6066,48 * 0,03 = 181,99
Net Ücret	: 6066,48 + 664,46 – 849,31 – 60,66 – 773,48 – 46,04 – 181,99 = 4819,46
İşveren SGK Payı	: 6066,48 * 20,5 = 1243,63
İşveren İşsizlik Payı	: 6066,48 * 0,02 = 121,33

770 Genel Yönetim Gideri		7431,44
770.01 Brüt Ücret	6066,48	
770.02 İşveren SGK Primi	1243,63	
770.03 İşveren İşsizlik Primi	121,33	
136 Diğer Çeşitli Alacaklar		664,46
136.01 Asgari Geçim İndirim	664,46	
360 Ödenecek Vergi ve Fonlar		819,52
360.01 Gelir Vergisi	773,48	
360.02 Damga Vergisi	46,04	
361 Ödenecek Sos. Güv. Kesintileri		2274,93
361.01 İşçi SGK Primi	849,31	
361.02 İşçi İşsizlik Primi	60,66	
361.03 İşveren SGK Primi	1243,63	
361.04 İşveren İşsizlik Primi	121,33	
335 Personele Borçlar		4819,46
335.01 Personel Ücretleri	4155,00	
335.02 Asgari Geçim İndirimi	664,46	
369 Ödenecek Diğer Yükümlülükler		181,99
369.01 Bireysel Emeklilik Kesintisi	181,99	
Ücret Tahakkuk Kaydı		

2.2. Katkı Payının İlgili Hesapta Gösterimi

Katılımcının brüt ücreti üzerinden %3 oranında kesilen katılım payı sözleşmede ifade edilen fonda değerlendirilerek izlenmektedir. Katılımcının banka hesaplarında izlenebileceği fon vaziyeti **327 Katılımcılar Geçici Hesabında** izlenilmektedir.

Örnek: Suşehri Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde öğretmen olan Hasan CAN'ın brüt maaşı 5.270 TL'dir. Zorunlu bireysel emeklilik sistemi dâhilinde Halk Emeklilik ve Yaşam Anonim Şirketi'ne alt limit üzerinden aylık bazda ödemesi vardır. Adı geçen öğretmenin ödemesinin takibine ait muhasebe kaydı şu şekilde yapılacaktır.

BES Katılım Payı Kesintisi: $10.540 * 0,03 = 316,2$ TL

31.03.2019			
102.01 Bankalar		316,2	
102.01.1 Hasan CAN	316,2		
327.06 Katılımcılar Geçici Hesabı			316,2
327.06.1 Hasan CAN	316,2		
Katılım Payının BES Banka Hesabı Görünümü			

2.3. Katkı Payı ile Fon Alımı

Emeklilik yatırım fonlarının kuruluş ve denetim giderlerinin düşürülmesi için düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda fonların hesap ve işlemlerinin bağımsız dış kontrol yükümlüğü senede 4'ten 1'e indirilmiş, fon iç tüzüğü'nün notere tasdik ettirilmesi mecburiyeti iptal edilmiştir. Son olarak yatırım fonlarının direkt olarak değerli madenlere yatırım yapabilmesine, kira sertifikalarına ve fon sepeti gibi araçlara yatırım olanağı verilerek ürün çeşitlendirmesi de artırılmıştır (Yazıcı, 2015: 82). Katılımcının her ay düzenli olarak brüt geliri üzerinden hesaplanarak kesilen katılım payı ile faizli ya da faizsiz fonlara yatırım yapılabilir. Fonun alım/satım sürecinde icra edilen faaliyetler muhasebeleştirmeye tabidir.

Örnek: Mevlana Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde görevli olan Adil BEYAZ isimli öğretmenin aylık brüt ücreti 5.210 TL'dir. Bu ücrete bağlı olarak %3 oranında aylık katılım payı kesilmekte ve bu tutar ile pay senedi fonu alınmaktadır. Nisan ayındaki katılım payı ile fon alım işleminin muhasebeleştirilmesi:

BES katılım payı tutarı: $5.210 * 0,03 = 156,3$

31.03.2019			
327.06 Katılımcılar Geçici Hesabı		156,3	
327.06.1 Adil BEYAZ	156,3		
327.05 Alım Emirleri			156,3
Fon satın alma emri			

2.4. Katkı Payı ile Alınan Fonun Satılması

Katılımcılar katılma hisseleriyle satın aldıkları fonlarda değişiklik isteyebilir veya satabilirler. Fon satış işlemlerinden bazı kesşntiler de yapılabilmektedir.

Örnek: Katılımcı Mehmet KARA katılım paylarını ile aldığı hisse senedi fonlarını satmak istiyor. Hesabında 1.000 TL'lik pay senedi fonu vardır. Fon satma işlemi muhase kaydı:

15.03.2019			
327.06 Katılımcılar Geçici Hesabı		1000	
327.06.01 Mehmet KARA	1000		
653 Diğer Teknik Giderler		5	
127.03 Emeklilik Yatırım Fonlarına Yapılan Sermaye Avansı Tahsisi			900
645 Sermaye Tahsis Avansı			100
Değer Artış Gelirleri			
360 Ödenecek Vergi ve Fonlar			5
Fon Satışı			

2.5. Devlet Katkısının Emeklilik Şirketine Bildirilerek Hesaba Aktarılması

01/01/2017 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanan yeni sistem ile bireylerin katılım paylarının %25'i nispetinde devlet katkısı sağlanmaktadır. Katılımcının aylık olarak hesabından yapılan kesintiyle beraber devlet desteği öncelikle şirkete tebliğ edilmekte daha sonra ise şirket hesaplarına yansıtılmaktadır.

Örnek: Katılımcı Ali ASLAN'nın brüt ücreti üzerinden ay bazında 400 TL'lik katılım payı kesintisi yapılmaktadır. Katılımcının hak ettiği devlet desteğinin şirkete haber verilerek, hesabına yansıtılması olayına ait muhasebe kaydı:

15.03.2019		
127.01.2 Diğer Ticari Alacaklar	100	
327.06 Katılımcılar Geçici Hesabı		100
327.06.02 Devlet Desteği 100		
Şirkete haber verme		
17.03.2019		
102.01 Bankalar	100	
102.01.2 Devlet Katkısı 100		
127.01.2 Diğer Ticari Alacaklar		100
Katkı Payının Şirkete Aktarılması		

2.6. Fonda Toplanan Katılımcı Payının İlgili Kişiye Ödenmesi

Katılımcı, fonda biriken payının tamamını alabileceği gibi emeklilik hakkını elde etme yaşına ulaştığı durumda emeklilik aylığı olarak da birikim payını alma hakkına sahiptir.

Örnek: Katılımcı Mahmut KAÇAR sistemdeki biriken toplam 102.514 TL'sini toplu şekilde almak arzusunu emeklilik şirketine haber vermiş ve bildirdiği hesaba birikimi aktarılmıştır.

15.03.2019		
327.06 Katılımcılar Geçici Hesabı	102.514	
327.06.1 Mahmut Kaçar 102.514		
102.01 Bankalar		102.514
102.01.1 Mahmut Kaçar Katılımcı 102.514		
Katılımcı Payı Ödemesi		

Katılımcı emeklilik kesintisi toplamalarını toplu şekilde almak yerine aylık düzenli şekilde emekli maaşı almak arzu ederse yine aynı kayıt yapılarak her ay tekrarlanacaktır.

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcıların dikkat edecekleri önemli bir husus da sistemde yapılan kesinti tutarlarıdır. Katılımcı miktarı ve fon büyüklüğü artışına rağmen kesintilerin yüksekliği sisteme katılımı negatif yönde etkileyen esas meselelerden biri olarak görülmektedir (Peker, 2016: 101). BES mevzuatında yapılan düzenlemelerle tüm kesinti kalemlerinde azalma yönünde ciddi değişiklikler yapılmıştır.

3. Öğretmenlerin Sisteme Bakışına Yönelik Bir Analiz

Ülkemiz genelinde hemen hemen bir milyon civarında bir nüfusu teşkil eden öğretmenlerin sisteme yönelik algılarının belirlenerek aksayan yönlerinin tespit edilmesi, yapılacak yeni düzenlemeler için yardımcı olacaktır.

3.1. Araştırmanın Konusu

01/01/2017 tarihi itibarıyla bireysel emeklilik sisteminde otomatik katılım uygulaması başlamıştır. Uygulamanın başlarından bu yana sistemden cayma hakkını kullanarak ayrılan sayısı ciddi boyutlara ulaşmıştır. 30.01.2020 tarihi itibarıyla Emeklilik Gözetim sistemi verilerine göre

cayma oranı kamu sektöründe % 63 seviyesindedir. (<https://www.egm.org.tr>, E.T.13.02.2020). Bu oranın milli eğitim camiasında bulunan katılımcılar arasında da benzerlik olup olmadığını belirlemek, sistemden ayrılma hakkını kullanarak çıkan bireylerin bu hakkını kullanma nedenlerini tespit etmek araştırmanın konusunu teşkil etmektedir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Bireysel emeklilik sistemi diğer ismiyle otomatik katılım sistemi gerek fon büyüklüğü gerek katılımcı sayısı bakımından büyük önem arz eden bir uygulama olduğu bilinmektedir. Buna rağmen katılımcı sayısında meydana gelen azalma istenilen fon hacminden uzaklaşmaya neden olmuştur. Katılımcıların sistemden çıkma nedenlerinin tespit edilerek, bu nedenler üzerinde yapılabilecek yeni değişiklikler ile katılımcıların sistemden çıkması engellenerek hedeflenen fon hacmine ulaşmak mümkün olacaktır.

3.3. Araştırmanın Amacı

Bireylerin gelecekle alakalı endişeleri, iş hayatında yapacakları küçük tutarlardaki tasarruflar ile emeklilikte ikinci bir maaş alma imkanı, emniyetli ve şeffaf bir ortamda yatırım yapabilme fırsatı ve devletçe sağlanan destek ile birlikte Bireysel Emeklilik Sistemi hızlı şekilde yayılmıştır. 27/10/2003'de fiilen üye kaydetmeye başlayarak yaşamımıza dâhil olan BES yıllar ilerledikçe bazı yasal düzenlemelere tabi olmuştur. 01/01/2017'den itibaren ise OKS aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır (<https://www.egm.org.tr>, E.T. 13.02.2020). Bu tarih ile beraber ilgili kriterleri sağlayanlar sisteme katılmak durumunda kalmıştır. Fakat bu değişiklik yatırımcılar nezdinde arzu edilen geri dönüşü ortaya koymamıştır. Sistemden yüksek oranda çıkışlar olmuştur. Bu ayrılıklar hususunda yetkili kişi, kurum ve kuruluşlar yeni metotlar aramakta, çıkan bireylerin tekrardan sisteme katılmasını sağlayacak çalışmalar yapmaktadır.

Bu vaziyet uygulamayla alakalı bazı sıkıntılar yaşandığını ortaya koymuştur. Bu noktada sisteme katılanların cayma nispeti ve cayma nedenlerini tespit etmek maksadıyla bu çalışma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Hemen hemen bir milyon kadar üyesi bulunan öğretmen topluluğunda cayma sebeplerini belirleyebilmek adına en uygun yöntemin anket olduğu düşünülmüştür.

3.4. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örnekleme, olasılığa dayalı olmayan örneklem metotlarından amaçsal örneklem yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Eğitim camiasında bulunan hemen hemen bir milyon birey üzerinde bir araştırma yapmak çok büyük yük gerektirmesi sebebiyle ana kütleyi temsil edebilecek özelliklerde bir örneklem kitlesi üzerinde anket yapılması fikri ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini, Sivas ili Suşehri ilçesinde vazifeli olan toplam 235 öğretmen oluşturmaktadır (<https://susehri.meb.gov.tr>, Erişim Tarihi 20.09.2018). İlçede görev yapan öğretmen mevcudu 312'dir ve bu sayının 77'si ücretli statüde çalışmaktadır. Ücretli çalışan öğretmen kitlesi OKS'ye katılmadıklarından dolayı anket uygulamasına dahil edilmemiş ve geriye kalan 235 öğretmenin tamamına anket uygulaması yapılmıştır.

3.5. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı 3 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımını tespit etmeye yönelik 6 adet soru vardır. İkinci bölümde ise katılımcıların OKS ile alakalı bilgi seviyelerini ve düşüncelerini ölçmeye yönelik 16 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Üçüncü bölümde katılımcıların OKS'ye yönelik tutum ve davranışlarını belirlemek maksadıyla 5'li Likert tipinde hazırlanan 15 adet ifade yer almaktadır.

3.6. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmanın veri toplama aracı, Sivas ilinin Suşehri kazasında vazife yapan kadrolu ve sözleşmeli toplam 235 öğretmene 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı birinci döneminde yüz yüze

anket metoduyla araştırma yapan tarafından gerçekleştirilmiştir. Uygulama neticesinde toplanan veriler SPSS 22.0 paket programına aktarılarak araştırmanın veri seti ortaya konmuştur.

3.7. Kullanılan İstatistiksel Yöntemler

İlk önce katılımcıların demografik durumlarına göre dağılımı frekans tablosu teşkil edilmiştir. Katılımcıların OKS ile ilgili bilgi seviyeleri ve fikirleri ise çapraz tablo aracılığıyla ve ki-kare bağımsızlık testi kullanılarak değerlendirilmiştir. Farklı kategorilere ayrılmış iki olay arasındaki ilişkinin analizi bağımsızlık testiyle yapılmaktadır. Bu olaylara ait gözlenen frekansları gösteren iki yönlü tablolara kontenjan tablosu ya da çapraz tablo denilmektedir (Kartal 2006: 121). Bir çapraz tablo “r” tane satır ve “k” tane sütundan oluşup “r x k” tipindedir. Çapraz tabloda görülen frekans dağılımlarındaki farklılığın anlamlılığı ki-kare bağımsızlık testi ile test edilir. Bu testte sıfır hipotezi “bu iki olay birbirinden bağımsızdır, birbirini etkilememektedir”, alternatif hipotez ise “olaylar birbirine bağımlıdır, birbirini etkilemektedir” şeklinde kurulur. (Karagöz 2016: 665). Araştırmada kullanılan istatistiksel tekniklerin uygulanmasında IBM SPSS 22.0 paket programından faydalanıldı.

Yapılan Cronbach’s Alpha güvenilirlik analizi sonucunda iç tutarlılık katsayısı 0,906 olarak bulunmuştur. Bu sonuç anketin güvenilirliğinin yüksek derecede güvenilir düzeyinde olduğunu göstermektedir (Karagöz, 2016, 420).

3.8. Araştırmanın Hipotezleri

Sivas ilinin Suşehri ilçesinde görev yapan kadrolu ve sözleşmeli toplam 235 öğretmene 2018-2019 Eğitim Öğretim yılı güz yarısında yüz yüze anket yöntemi araştırmayı yapan tarafından uygulanarak katılımcıların düşünceleri tam olarak ortaya konmuştur.

Hipotezler;

- H1:** OKS üyelikleri, katılımcıların yaşları bakımından anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H2:** OKS üyelikleri, katılımcı cinsiyetleri açısından anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H3:** OKS üyelikleri, katılımcıların medeni durumları yönünden anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H4:** OKS üyelikleri, katılımcıların sistem hakkındaki bilgilerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H5:** OKS üyelikleri, emeklilik için 56 yaşın uygun olması durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H6:** OKS üyelikleri, katılımcıların faydasına olduğu fikrine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H7:** OKS üyelikleri, katılımcıların sistemi yatırım aracı görmesi durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H8:** OKS üyelikleri, sistemin otomatik olmasına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H9:** OKS üyelikleri, katılımcıların birikimlerini toplu alabilmesi tercihinine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H10:** OKS üyelikleri, devlet desteğine verilen öneme göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.
- H11:** OKS üyelikleri, devlet desteğinin sisteme katılım etkisine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

3.9. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma ile ilgili kısıtlar şöyledir;

- Sağlanan veriler yalnızca kullanılan veri toplama aracına verilen cevaplardan ibarettir.
- Araştırma grubu yalnızca Sivas vilayeti Suşehri kazası ile sınırlıdır.
- Araştırma grubu milli eğitim bakanlığında görev yapan; kadrolu ve sözleşmeli öğretmenleri içermektedir.

3.10. Araştırmanın Bulguları

Araştırma bulguları temelde iki alt başlık halinde değerlendirilecektir.

3.10.1. Demografik ve Genel Düşünceye Ait Bulgular

Ankette bulunan her bir soru için verilen cevaplar tablolar şeklinde aşağıdaki gibidir;

Tablo 3: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde (%)
Erkek	137	58,3
Kadın	98	41,7
Toplam	235	100

Araştırmaya katılan 235 kişinin yüzde 58,3'ünü erkek, yüzde 41,7'si ise kadındır.

Tablo 4: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş Dağılımı	Frekans	Yüzde (%)
18-25	13	5,5
26-33	124	52,8
34-41	59	25,1
42-49	22	9,4
50-57	15	6,4
58 ve üzeri	2	0,8
Toplam	225	100

Katılımcıların yaş grupları analiz edildiğinde en fazla katılımcı grubu 26-33 yaş arasında oldukları görülmektedir. Bu grubun toplam katılımcı içindeki oranı %52,8'dir. Katılımcılar içindeki 10 kişi yaşını belirtmediği için 225 katılımcının görüşü değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 5: Katılımcıların Medeni Durum Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Yüzde (%)
Bekar	68	28,9
Evli	167	71,1
Toplam	235	100

Araştırmaya katılanların %71,1'i evlidir. Bekâr öğretmenlerin oranı ise % 28,9'dur.

Tablo 6: Katılımcıların Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzde (%)
Lisans	209	88,9
Yüksek lisans	26	11,1
Doktora	0	0
Toplam	235	100

Araştırmaya katılanların % 88,9'luk kısmı lisans mezunu ve %11,1'lik katılımcı kesimi yüksek lisans yapmıştır. Doktora yapmış öğretmen araştırma zamanında ilçede yoktur.

Tablo 7: Katılımcıların OKS ile İlgili Bilgi Durumları

Otomatik katılım sistemi hakkında bilginiz var mı?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	199	84,7
Hayır	36	15,3
Toplam	235	100

Araştırma konusu ankete cevap veren katılımcılardan % 84,7'si sistem hakkında genel düzeyde bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 8: Katılımcıların Bilgi Kaynakları

Otomatik katılım sistemi hakkında nereden bilgi edindiniz?	Frekans	Yüzde (%)
İnternet	105	44,7
Görsel medya	24	10,2
Broşür	2	0,9
Arkadaş	25	10,6
Banka	46	19,6
Sigorta şirketleri	3	1,3
Diğer	5	2,1
Bilgim yok	25	10,6
Toplam	235	100

Bilgi kaynağı olarak internet ortamını tercih edenlerin oranı %44,7 ile yarıya yakın bir oranı teşkil etmektedir. En yüksek ikinci kaynak ise % 19,6 ile bankalardır.

Tablo 9: Katılımcıların Sisteme Dahil Olma Durumları

Otomatik katılım sistemine dâhil misiniz?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	68	28,9
Hayır	167	71,1
Toplam	235	100

Ülke genelinde 14 Şubat 2020 itibariyle sistemden ayrılanların oranı % 63 iken Araştırmanın yapıldığı Suşehri ilçesinde bu oran %71,1 olarak belirlenmiştir. Bu durum örneklemin ana kütleyi temsil etme durumunda olduğunu göstermektedir.

Tablo 10: Katılımcıların Sistemden Ayrılma Sebepleri

Otomatik katılım sisteminden ayrılma sebebiniz nedir?	Frekans	Yüzde (%)
Devlet desteğinin faiz olduğunu düşündüğüm için	47	28,1
Gereksiz buluyorum	41	24,6
Otomatik katılımı beğenmedim	32	19,2
Borcum var	10	6,0
Bireysel emeklilik sigortası olmadan da tasarruf yapıyorum	15	9,0
Uygulamanın yanlış olduğunu düşünüyorum	3	1,8
Gelirim yetersiz	4	2,4
Sistem hakkında yeterli düzeyde bilgi sahibi değilim	5	3,0
Birikimlerimi farklı alanlarda değerlendiriyorum	10	6,0

Toplam	167	100
--------	-----	-----

Tablo 10'a göre sistemden çıkanların % 28,1'lik kısmı devlet desteğini faiz olarak görmektedir. Sistemin verim sağlayabilmek için öncelikle katılımcıların aklında ki faiz ile alakalı negatif fikirler düzeltilmelidir. Araştırmada sistemi gerekli bulmayanların oranı % 24,6 ile ikinci sırada bulunurken en yüksek orana sahip üçüncü oran ise % 19,2'lik katılımcı kesimi ile sistemin otomatik olmasını beğenmeyen katılımcılar yer almaktadır. Katılımcılar bu hali bir dayatma şeklinde algılamaktadırlar. Sisteme katılımdan sonra iki ay içinde sistemden ayrılma durumunun olması bu oranın daha da yüksek çıkmasını engellemiş görünmektedir. % 6'lık bir katılımcı ise farklı alanlarda yatırım yaptığını belirtmiştir.

Tablo 11: Sistemin Katılımcılar İçin Anlamı

Otomatik katılım sistemi size ne ifade ediyor?	Frekans	Yüzde (%)
Tasarruf vasıtası olabilir	58	24,7
Emekliliğe maddi açıdan destek sağlar	38	16,2
Yanlış bir yatırım çeşidi	37	15,7
Geleceğin güvencesi olarak ifade edebiliriz	14	6,0
Kendi başıma tasarruf yapamadığım için gereklidir	8	3,4
Otomatik katılımlı olması kötü bir izlenim veriyor	59	25,1
Diğer	21	8,9
Toplam	235	100

Tablo 11 analizinde katılımcı bireyler arasında OKS'nin yatırım aracından ziyade bir tasarruf aracı olduğu kanaatinde olanların oranı da %24,7 ile her dört kişiden birini teşkil etmektedir. %15,7'lik katılımcı kesimi ise bireysel emekliliğin hatalı bir yatırım olduğunu belirtmiştir. Yatırım denildiği zaman ilk olarak akla gelen araç altındır. Oysa sistem hakkında bireyler internet aracılığıyla değil de yetkililerce bilgilendirilmiş olsa otomatik katılım sisteminde katkı paylarının altın aracına endekslenebileceğini öğrenecek böylece de sistemden çıkma oranında dikkate değer bir azalma yaşanacaktır. İkinci emeklilik geliri faydasından yola çıkarak katılımcıların geleceğini güvence altına aldığını düşünenlerin oranı %6 ile en az orana sahip ikinci değer olarak görülmektedir. %16,2 oranında katılımcı kesimi emeklilik durumunda maddi bir destek elde edeceği görüşünde olmasına rağmen geleceğini güvenceye aldığını düşünmemektedir. OKS sizin için ne ifade ediyor sorusuna %25,1'lik bir kesim otomatik katılımı kötü bir izlenim veriyor cevabını işaretlemiştir. Katılımcılar kendi izinleri dışında sisteme katılmalarından rahatsızlık duymaktadırlar.

Tablo 12: Sistemde Kalma Süresi

Sistemde kaç yıl süre ile kayıtlı kalabilirsiniz?	Frekans	Yüzde (%)
3 Yıl	12	17,6
5 Yıl	1	1,5
10 Yıl	25	36,8
15 Yıl	6	8,8
20 Yıl	2	2,9
Emekli olana kadar	22	32,4
Toplam	68	100

Sistemden çıkmayı düşünen bir katılımcı devlet desteğinin *tamamından* faydalanabilmesi için sistemde emekliliği beklemesi zorunludur. Emekliliği beklemeden sistemden ayrılmak isterse devlet desteğinden kesinti yapılmaktadır. Bu noktada katılımcı bireylere sistemde ne kadar süre

kalacaksınız şeklinde yöneltilen soruya % 36,8’lik bir kesim 10 yıl cevabını vermiştir. % 32,4’lük katılımcı kesimi ise emekli olmayı bekleyeceklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 13: Devlet Katkısının Üyeliğe Etkisi

%25 oranında devlet desteği ilave edilmesi sisteme üye olmak için önemli bir etken midir?	Frekans	Yüzde (%)
Evet	90	38,3
Hayır	86	36,6
Kararsızım	59	25,1
Toplam	235	100

Katılımcıların %38,3’ü devlet katkısının üye olmak için bir etken olduğunu ifade ederken bu orana yakın bir katılımcı kesimi de devlet desteğinin üyelik için önemli olmadığını ifade etmektedir. % 25’lik oranda verilen devlet desteği iyi bir oran olarak görülmesine rağmen fiyatlar genel seviyesi oranının yüksekliği sebebiyle katılımcılara yetersiz geldiği neticesine varılabilir.

3.10.2. Hipotezlerin Sınanması

Bu çalışmada daha önce de ifade edildiği üzere 11 tane hipotez geliştirilmiştir. Bu hipotezlerin katılımcılara ait belirtilen değişkenler açısından sınanmasına yönelik analizler aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Hipotezler, katılımcıların sisteme dâhil olup olmadıkları sorusuna verdikleri cevaplar (Evet veya Hayır) temelinde ifadelerine ait bakışlarının ki-kare değeri hesaplanarak değerlendirilmiştir.

Tablo 14: Devlet Katkısına Verilen Önem ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Otomatik katılım sisteminde devlet desteği ne kadar önemli?						Pearson Chi-Square
	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kararsızım	Önemli	Çok önemli	Total	X ²
Evet	5	3	11	21	28	68	0,006
Hayır	22	18	47	46	34	167	
Toplam	27	21	58	67	62	235	

Tablo 14’teki verilere bakıldığında katılımcı bireylerin %54,9’u devlet katkısının önemli olduğunu belirtmiştir. Sistemde üyeliği bulunanlarda bu oran %72’dir. Katılımcıların bu desteğe atfettikleri önem ile sisteme üyelikleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu “ki kare” değerinden görülmektedir. Tablo14’deki “ki kare” değerine göre **H10 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 15: Sistemdeki Birikimleri Toplu Almak ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Otomatik katılım sisteminde birikimleri toplu almak önemli mi?						Pearson Chi-Square
	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kararsızım	Önemli	Çok önemli	Total	X ²
Evet	2	4	11	23	28	68	0,020
Hayır	21	12	44	49	41	167	
Toplam	23	16	55	72	69	235	

Tablo 15’deki neticelere bakıldığında katılımcıların % 60’ı birikimlerini toplu şekilde alabilmenin önemli olduğunu ifade etmiştir. Bu oran beklentinin ikinci emeklilik gelirinden ziyade

toplu birikime sahip olmak olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum “ki kare” oranı ile de desteklenmektedir. Çünkü ülkemizde emeklilik hakkı elde etmiş kişiler için toplu birikim almaları konut veya araç alabilmeleri yönünden önemli bir tercihtir. Tablo 15’deki “ki kare” oranına göre **H9 hipotezi** de kabul edilmiştir.

Tablo 16: Sistemin Otomatik Olması ile Sisteme Üyelik Durumunun İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Otomatik katılım sisteminde sistemin zorunluluğu önemli mi?						Pearson Chi-Square
	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kararsızım	Önemli	Çok önemli	Total	X ²
Evet	19	7	20	5	17	68	0,454
Hayır	45	13	51	26	32	167	
Toplam	64	20	71	31	49	235	

Tablo 16’deki veriler değerlendirildiğinde tek başına sistemin otomatik olması ne kadar önemli olduğu ifadesine % 34,1’lik kesim önemli ve çok önemli cevabını vermektedir. Fakat sistemden ayrılma sebebiniz sorusuna verilen cevapların % 19,2’si sistemin otomatik olması durumunu ifade etmiştir. Bu durum otomatik olmasından rahatsız olan bireylerin sadece yarıdan daha fazla kişinin sistemden çıktığını ortaya koymaktadır. Ki kare testi sonucu göz önüne alındığında sistemin otomatik olması ile sistemdeki üyeliğin devam etmesi arasında anlamlı bir ilişki yoktur. Tablo 16’da bulunan “ki kare” oranına göre **H8 hipotezi** reddedilmiştir.

Tablo 17: Sistemi Yatırım Aracı Görme Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Bireysel emeklilik sistemini iyi bir yatırım aracı olarak görüyorum.						Pearson Chi-Square
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Total	X ²
Evet	7	8	18	28	7	68	0,000
Hayır	58	45	31	26	7	167	
Toplam	65	53	49	54	14	235	

Tablo 17’deki sonuçlara bakıldığında bireysel emekliliğin iyi bir yatırım olmadığı düşüncesinde olanların oranı % 50,1’dir. Bu rakama kararsız olanları da ilave ettiğimizde oran % 72’ye yükselmektedir. Sistemi yatırım aracı olarak görme değişkeniyle sisteme üye olma değişkeninin bağımlı değişken olduğunu “ki kare” değeri ortaya koymaktadır. Tablo 17’deki veriler dikkate alındığı zaman **H7 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 18: Düzenlemelerin Yatırımcılara Yararı Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Yeni düzenlemelerin yatırımcı faydasına olduğunu düşünüyorum.						Pearson Chi-Square
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Total	X ²
Evet	7	8	18	32	3	68	0,000

Hayır	30	43	56	32	6	167
Toplam	37	51	74	64	9	235

Tablo 18'deki sonuçlara göre % 37,4'lük katılımcı kesimi 01/01/2017 tarihi itibarıyla yeni yapılan düzenlemelerin katılımcı faydasına olmadığını ifade etmektedir. Bu noktada kararsızların oranı % 31,5'dir. Bu iki oran birlikte değerlendirildiğinde % 68,9 olmaktadır. Bu oran da sistemden ayrılma düzeyine paralellik göstermektedir. Yani katılımcılar rahatsız olma durumunu sistemden ayrılma eylemi ile göstererek tutarlı bir davranış ortaya koymuşlardır. **H6 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 19: Emeklilik İçin 56 Yaşın Uygun Olma Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Emekli olmak için tespit edilen 56 yaşını uygun bulmuyorum.						Pearson Chi-Square
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Total	X ²
Evet	5	3	13	25	22	68	0,161
Hayır	23	18	38	44	44	167	
Toplam	28	21	51	69	66	235	

Tablo 19'daki sonuçlara göre; emekli olmak için belirlenen 56 yaş sınırını %57,5'lik katılımcı kesimi uygun gömemektedir. Önceki değerlendirmelerde 56 yaş sınırının katılımcıları tatmin ettiğini ifade etmiştik. Buradaki tutarsızlığın nedenlerinden birisi özellikle sisteme 45 yaş üzeri çalışanların katılmaması oranının yüksek çıkmasına yol açmıştır. Ayrıca ülke gündeminde erken yaşta emeklilik durumunun yoğun olarak gündemde olduğu bu dönemde katılımcı kişilerin 56 yaş sınırından memnun olmaması tabii bir olarak karşımıza çıkmaktadır. **H5 hipotezi** reddedilmiştir.

Tablo 20: Devlet Desteğinin Sisteme Katılım İsteğini Etkileme Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Devlet katkısı sisteme katılım isteğini artırıyor.						Pearson Chi-Square
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Total	X ²
Evet	7	5	13	28	15	68	0,000
Hayır	36	34	44	44	9	167	
Toplam	43	39	57	72	24	235	

Tablo 20'deki sonuçlara göre, katılımcı bireylerin % 54,9'u devlet katkısının önemini belirtmektedir. Fakat bireysel emeklilik sigortasına dâhil olanların oranının % 28,9'da kalması sadece devlet katkısının yeterli olmadığını ifade etmektedir. Bu durum desteğin sisteme katılımda yetersiz kaldığı sonucunu pekiştirmektedir. Tablo 20'de hesaplanan “ki kare” değerine göre **H11 hipotezi** kabul edilmiştir.

Tablo 21: Katılımcıların Yaş Dağılımı ile Sisteme Üye olma Durumları İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Yaş						Pearson Chi-Square
	18-25	26-33	34-41	42-49	50-57	58 ve üzeri	X ²
Evet	2	34	22	7	3	0	0,442
Hayır	11	90	37	15	12	2	
Toplam	13	124	59	22	15	2	

Tablo 21'deki sonuçlara göre, ankete katılanların % 52,8'ini teşkil eden 26-33 yaş arası otomatik katılım sistemine katılma düzeyi % 27,4 iken 34-41 yaş arası kesimi teşkil eden % 25,1'lik grupta bu oranın % 37,2 olduğu görülmektedir. Katılımcı yaşları ile sisteme üyelik durumları bağımsız değişkenler olduğu “ki kare” oranına bakılarak ifade edilebilir. **H1 hipotezi kabul edilmemiştir.**

Tablo 22: Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Cinsiyet		Pearson Chi-Square
	Erkek	Kadın	X ²
Evet	34	34	0,100
Hayır	103	64	
Toplam	137	98	

Tablo 22'deki sonuçlara göre ankete katılanların % 58,3'lük kesimini teşkil eden erkeklerin % 24'ünün sistemdeki üyelik durumlarının sürdüğünü gösterirken, kadınlarda bu oran % 35,7'dir. Sisteme üyelik ile cinsiyet arasında bağımsız bir ilişkinin olduğu 0,100 değerle “ki kare” değerinden anlaşılmaktadır. **H2 hipotezi reddedilir.**

Tablo 23: Katılımcıların Medeni Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Medeni durum		Pearson Chi-Square
	Bekar	Evli	X ²
Evet	23	45	0,292
Hayır	45	122	
Toplam	68	167	

Tablo 23'deki sonuçlara göre medeni durumu bekâr olan katılımcılardan sisteme devam edenlerin oranı % 33,8 iken evli katılımcılarda bu oran %26,9'a gerilemektedir.. Ancak “ki kare” değeri katılımcıların medeni durumları ile sisteme üyeliklerin bağımsız değişken konumunda olduğunu göstermektedir. Tablo 23'de yer alan “ki kare” değerine göre **H3 hipotezi reddedilmiştir.**

Tablo 24: Katılımcıların Sistem Hakkındaki Bilgi Durumu ile Sisteme Üyelik Durumu İlişkisi

Otomatik katılım sistemine dahil misiniz?	Zorunlu bireysel emeklilik sistemi hakkında bilginiz var mı?		Pearson Chi-Square
	Evet	Hayır	X ²
Evet	56	12	0,527
Hayır	143	24	
Toplam	199	36	

Tablo 24'deki sonuçlar değerlendirildiğinde OKS hakkında katılımcı bireylerin %84,7'si sistem hakkında bilgi sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bu küçümsenmeyecek düzeyde bir orandır. Fakat bilgi sahibi olan bireylerin %28,1'i sisteme üyeliklerini sürdürmektedir. Sistem hakkında

yeterli bilgisi bulunmayan kişilerde ise bu oran % 33'dür. "Ki kare" oranı değerlendirildiğinde **H4 hipotezi** reddedilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal güvenlik sisteminde meydana gelen finansman sıkıntıları kamu otoritesini yeni tedbirler almak zorunda bırakmıştır. Bu sebeple her devlet kendi koşullarını dikkate alarak yeni uygulamaları sürece dahil etmiştir. Ülkemizde de sosyal güvenliğin tamamlayıcı bir unsuru olarak düşünülen bireysel emeklilik sigortası bu çerçevede sürece katılmıştır. Fakat her uygulama bazen arzu edilen seviyede başarıyı elde edememektedir. Bu durumda öncelikle bir fizibilite çalışması yapılmalıdır. Böylelikle sistemin yürütülmesinde noksan veya hatalı yönler belirlenerek bu durumlar üzerine yeni ve daha kapsamlı bir çalışma ortaya konulabilir. Otomatik Katılım Sistemi katılımcı bireylerin beklentileri dikkate alınmadan 01/01/2017 tarihinde yeni çehresi ile karşımıza çıkmıştır. Fakat arzu edilen durum ile fiilile oluşan durum arasında fark önemli düzeydedir. Bu farkın nedenlerini belirleyebilmek ve çözüm tavsiyesinde bulunabilmek amacıyla 235 katılımcı birey ile gerçekleştirilen anket uygulamasının değerlendirme sonuçları özetlenecek olursa şu bulgular ortaya çıkmıştır denilebilir;

- Yapılan düzenlemeler yeterli seviyede olmamıştır, bu durum da katılımcıları sistemden uzaklaştırmıştır.
- Sistem, ilgili kişi veya kuruluşlar tarafında detaylı olarak anlatılmalıdır. Çünkü katılımcı bireyler kulaktan dolma bilgiler ile karar vermektedir.
- Sistemin otomatik katılımlı olması değiştirilerek bunun yerine teşvik edici yeni öneriler sunulmalıdır.
- Devlet desteği ile ilgili kişilerin dini noktada hassasiyetlerini gidermek önemlidir, katılımcı kişilere faizsiz fon uygulaması hakkında bilgi verilmelidir
- Enflasyon oranındaki artışlara bağlı olarak devlet katkısında da değişiklikler yapılmalıdır. Enflasyon oranının yüksek seyrettiği bir zaman diliminde devlet katkısı oranının sabit kalması katılımcılar açısından problem teşkil etmektedir.
- Beklentiler daha gerçekçi olmalıdır.
- Sistemin kamu ekonomisine ve yatırımcıya sağlayacağı katkılar üzerinde durulmalıdır.
- Katılımcıların fonlar hakkında yeterli bilgiye sahip olmamasından dolayı fon çeşitleri katılımcılara iyi sunulmalıdır.
- Sistemden 10 yılını tamalamadan önce ayrılanlardan yapılan kesintilere düzenlemeler getirilmelidir.
- Fonların iyi değerlendirilebilmesi için danışma hizmeti devamlı şekilde sunulmalıdır.
- Fonlardan yapılan kesintilere bir düzenleme getirilmelidir.
- Bireysel emeklilik ve otomatik katılım sistemlerinin fon büyüklükleri zaman ilerledikçe hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu bağlamda sisteme kaydedilen ve değerlendirilen fonların herhangi bir usulsüzlüğe uğramadan muhasebe süreçlerine ait işlemlerinin de muhasebe kuralları ve uygulamaları çerçevesinde izlenmelidir.
- Sistemde toplanan fonların uzman kişilerce nasıl yönetildiği ve ne kadar kazanç sağlandığı gibi konularda şeffaflık devamlı korunmalıdır.

Belirli bir kesimi ve belli bir bölgeyi esas alan bu çalışmadan sonra; daha geniş kapsamda Miili Eğitim Bakanlığı mensuplarının tamamını kapsayacak bir araştırma yapılabilir. Ayrıca özel sektör kesimini, banka sektörü kesimini veya akademisyenlerin sisteme bakışına yönelik amprik çalışmalar yapılabilir. Otomatik Katılım Sisteminin ülke ekonomisine katkısını konu alan çalışmalar da yapılarak bu konudaki çalışmalar zenginleştirilebilir.

Kaynakça

- Antolin, P. (2012). Coverage of Private Pension Systems: Evidence and Policy Option, OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions, 20, 1-36.
- Aydın, E. ve Kaplan, E. (2014). *Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergi Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, 36(2), 93-114.
<http://hdl.handle.net/11424/5058>
- Büyükkara G.ve Balcı, M. (2014). "Bireysel Emeklilik Sisteminde Eski ve Yeni Teşvik Düzenlemeleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme." *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 37-53.
- Frericks, P., Maier, R. ve De Graaf, W. (2007). *European Pension Reforms: Individualization, Privatization and Gender Pension Gap*. Social Politics: International Studies in Gender, State & Society, 14(2), 212-237.
- Holzmann, R. (2013). *Global Pension Systems and Their Reform: Worldwide Drivers, Trends and Challenges*, International Social Security Review, 66(2), 1-29.
- Kara, S. ve Yıldız, Y. (2016). *Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi: 2012 Sonrası Yapılan Reformlar ve Beklentiler*, İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi, 4(1), 23-45
- Karagöz, Y. (2016). *SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kartal, M. (2006). *Bilimsel Araştırmalarda Hipotez Testleri 3.Baskı*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Peker, İ. (2016). *Analysing Turkish Individual Pension System Fees and Returns*, Journal of Economics, Finance and Accounting, 3(1), 100-116.
<https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2710627>
- Sezgin, S. ve Yıldırım, T. (2015). *Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Etkinliği*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 10(2), 123- 140.
- Yazıcı, S. (2015). *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye Uygulaması*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/oks-istatistikleri, Erişim Tarihi 14.02.2020
- www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler, Erişim Tarihi 14.02.2020
- www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler, Erişim Tarihi: 13.02.2020
- www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks-nedir Erişim Tarihi: 13.02.2020
- www.sigortaladim.com/uzman-gorusu/bes-cayma-hakki-sartlari, Erişim Tarihi: 15.01.2019
- www.susehri.meb.gov.tr, Erişim Tarihi 20.09.2018
- www.haberturk.com/bes-te-yeni-duzenleme-2273839-ekonomi, Erişim Tarihi 14.01.2019.
- www.hsbc.com.tr, Erişim 09.01.2020.